

STICHTING KRUISEN EN KAPELLEN IN LIMBURG

Swalmerstraat 52 - Postbus 470 - 6040 AL Roermond - Tel. 0475-386888

NIEUWBRIEF NR. 10

DECEMBER 1996

**De dag valt ons uit handen
zo donker zijn de landen,
in sneeuw en toegevroren
ligt alle bloei verloren.**

Zo begint in de Nederlandse vertaling van Gabriel Smit het gedicht 'Advent' van Rudolf Alexander Schröder. De schrijver, die in 1878 werd geboren, beschouwt de veranderingen in de natuur waarvan we in dit jaargetijde getuige zijn. De dagen korten, de nachten worden langer. De kou slaat toe en warmte zoek je bij elkaar. Tegelijk roepen die vier regels het beeld op van onze mensenwereld. Terwijl je naar de tv kijkt of de krant leest bekruipt je immers vaak het onheilspellende gevoel dat de dag ons uit handen valt, zo donker zijn de landen.

Wie dat bij zichzelf herkent zou naar Heide bij Venray moeten gaan. Via de Deurneseweg naar de Lemmenweg lopen, om dan stil te staan bij het wegkruis op de hoek. De eerste woorden op het tekstbord zijn ontleend aan de schrift: "Zoo heeft God de wereld bemind, dat Hij Zijnen enigen Zoon heeft gegeven." In het 16e hoofdstuk van zijn evangelie doet Johannes verslag van een belangrijk gesprek. Jezus uit Nazareth ontmoet Nicodemus, een vooraanstaand man uit de kring van de Farizeeën. Het gesprek heeft plaats wanneer de dag uit handen is gevallen. Maar het zal geen nacht blijven. Met de woorden op het wegkruis zegt Jezus dat de Levende van die duistere, vaak chaotische mensenwereld houdt. Daarom geeft Hij Zijn Zoon, die een uitweg zal wijzen. De kerstverhalen in de schrift maken duidelijk hoe verschillend toen al mensen op dat komen van de zoon reageerden.

Bij de monumentjes van vroomheid langs de wegen door ons Limburgse land gaat het bijna

nooit over kerstmis. Wel wordt rond de jaarwisseling hier en daar in wegkapellen een plaatsje ingeruimd voor een kerstgroep. Vroeger was er nog de kapel uit 1681, die behoorde bij het voormalige Observantenklooster te St. Pieter bij Maastricht. Gingen we 's zondags met vader en moeder naar Slavante, dan kwamen we al spelend ook uit bij die kapel. We vonden het maar wat curieus dat er het hele jaar door een kerststal stond.

Bij het wegkruis worden we nog minder gemakkelijk aan kerstmis herinnerd. P. van Hooff schoot eind jaren zeventig een kostelijk plaatje, zoals hij zelf zei. Te Groot Welsden was het gietijzeren kruis in een gevelnis met dennentakken aan het gezicht onttrokken. Aan de voet ervan stond een klein kerstgroepje.

Kerstvoorstellingen komen op gietijzeren kruisen niet voor. Wel de afbeelding van personen die in de kerstverhalen worden genoemd. A. Durenne in Frankrijk ontwierp omstreeks 1868 een model waarbij een medaillon in het kruiscentrum de afbeelding bevat van Maria met kind. Een kruis van dat type staat in de Rumolduskapel te Weert. Bij een ander ontwerp draagt sint Jozef het kind op de arm. In midden-Limburg werd bij graafwerkzaamheden een gegoten grafkruis gevonden met een voorstelling van de boodschap door de engel Gabriël aan Maria. Gieterijen in België en Noord-Frankrijk maakten een type met Maria en het kind Jezus samen met Elisabeth en haar zoon Johannes de Doper.

Wandelend langs de monumentjes van vroomheid vinden we dit jaar wellicht nog meer verwijzingen naar kerstmis. Toen de dag ons uit handen viel en de landen donker waren wees een ster aan zoekers de weg. Daarom sluit het gedicht 'Advent' af met een wens, die we graag tot de onze maken.

Wil, Heer, ons hart verblijden

en zend ons ten geleide

uw ster, die ons komt leren

dat alle tijden keren.

en die ons zegt: "De pijnen

van 't oude gaan verdwijnen.

Ik kom en neem u mede

naar een nieuwjaar van vrede."

dr. G.C.M.Egelie, voorzitter

KAPEL VAN 85 TON VERPLAATST

De in het Tegelse wandelpark gelegen Theresiakapel is enkele weken geleden over een afstand van ruim driehonderd meter in haar geheel verplaatst naar een dichtbij de ingang van de Speeltuin Klein Zwitserland gelegen plek. De spectaculaire actie, die voortreffelijk door de fa. Maessen uit IJsselstein werd uitgevoerd, trok veel belangstelling van de zijde van het publiek, dat een aantal weken eerder een soortgelijke poging tot verplaatsing van de kapel zag mislukken. De oorzaak van die mislukking was daarin gelegen, dat een voor dit karwei ingezette hefkraan een te gering vermogen had. Bij de tweede poging werd gebruik gemaakt van een kraan met een hefvermogen van meer dan negentig ton. Toen bij de tweede poging het team van Maessen zijn taak vlekkeloos had volbracht en de kapel op haar nieuwe standplaats had gedeponeerd klonk er van de zijde van de meer dan honderd aandachtig toekijkende belangstellenden een welgemeend applaus als bewijs, dat men het staaltje van vakmanschap wel wist te waarderen.

Verplaatsing van de kapel was noodzakelijk geworden doordat de laatste tientallen jaren het gebedshuisje een dankbaar object bleek te zijn voor een maar al te gemakkelijk doelwit. Al te gemakkelijk, omdat de kapel, die dateert uit 1926, gelegen was in een bosrijke omgeving, vrij ver gelegen van ieder punt, van waaruit controle mogelijk was. Geleidelijk aan raakte de kapel in een sterk onderkomen staat, die ofwel een herstel, ofwel een afbraak, ofwel een verplaatsing noodzakelijk maakte. Tot dit laatste werd uiteindelijk besloten, hoewel het de meest kostbare oplossing betekende. De keuze werd vergemakkelijkt, omdat ook al in een eerder stadium n.l. vijftien jaar geleden het gebouwtje in een nagenoeg gelijke bouwvallige staat was komen te verkeren, die een algehele restauratie noodzakelijk maakte. Een spontaan tot stand gekomen werkcomité kweet zich op een loffelijke wijze van zijn taak en bracht het kapelletje terug in de toestand, waarin het bij de bouw verkeerde, inclusief de details en inclusief de bijzondere - geheel uit de handel geraakte - soorten bouwmaterialen die alleen nog door een specifieke fabricage konden worden verworven. Na die restauratie zag de kapel er als nieuw uit, tot genoegen van iedereen, die het kapelletje ter harte ging.

De geschiedenis herhaalde zich evenwel en - nadat de vandalen, die er kennelijk overal rondlopen, hun afbrekende werk hadden verricht - het comité zag zich opnieuw voor de taak gesteld om te overleggen, hoe het voor velen dierbare kapelletje behouden zou kunnen blijven. Dat werd dus de geslaagde verplaatsing, die ten volle gesteund werd door de gemeente Tegelen en de vlakbij de nieuwe standplaats gelegen Speeltuin Klein Zwitserland.

Met het karwei van de verplaatsing heeft de werkgroep echter nog maar een deel van de algehele restauratie voltooid: het dak moet nog worden vernieuwd; er dient een nieuwe vloer te worden gelegd; de buitenmuren moeten worden schoongespoten; de ramen moeten worden vervangen; er moet een nieuw altaar geplaatst worden; alles dient te worden geveerd enz. enz. Met die werkzaamheden zullen zeker een aantal maanden gemoeid zijn, waartoe de stille wintermaanden de mogelijkheid bieden.

De Theresiakapel dateert van 1926, toen de familie Russel-de Rijk beloofde, een kapel te laten bouwen, om - zoals dat in het verleden

vaker gebeurde - de genezing van een pijnlijke en langdurige ziekte af te smeken. De heer Russel, fabrieksdirecteur en zelf architect, maakte de plannen voor de in velerlei opzicht bijzondere kapel. Van dat bijzonder zijn is het hoge vakkundig karakter en de materiaalkeuze zeker niet op de laatste plaats te noemen. Voor de medewerkers van het bedrijf, waar de bouwmaterialen nagenoeg allen werden gefabriceerd, was de zgn. kapelkes-dag vele jaren lang een hoogtepunt in het personeels-beleven.

In de loop van het volgende jaar n.l. 30 september, zal de kapel worden ingezegend. Dan is het n.l. precies honderd jaar geleden dat "Klein Treeske" stierf. Ze was nog niet oud, maar desondanks zeventig jaar geleden (en ook nog later) bijzonder populair. Dat was ook voor de familie de Rijk aanleiding om aan de kapel de naam te verbinden van de heilige, die als belangrijke attribuut de roos heeft. Aan dat rozen-karakter zal bij de afwerk-werkzaamheden bijzondere aandacht worden besteed.

Fr. Oehlen.

MEDEDELINGEN

- * Op 27 mei 1996 werd te Boekend-Blerick (Bakheide) de herbouwde kapel van O.L.Vrouw van Zeven Smarten ingezegend. Van harte gefeliciteerd.
- * Heemkundevereniging "De Bongard" te Simpelveld-Bocholtz heeft twee boekjes uitgegeven als wandelgids langs kruisen:
 - Wegkruisen Wandelboekje Simpelveld
 - Wegkruisen Wandelboekje BocholtzDe prijs van elk boekje is f 2,75 exclusief portokosten. Te bestellen bij Mevr. C.Scholl/Baburek, Wilhelminastraat 29, 6351 GN Bocholtz (045-544.11.17). Goed verzorgde, handzame boekjes A5 formaat. Korte zakelijke beschrijving, voorzien van foto's en een uitvouwbaar wandelkaartje.
- * Wij ontvingen eveneens "Fietstocht langs kruisen en kapellen in Sittard". Lengte 25 km. Dubbelgevouwen A4 formaat met overzichtskaartje. Prijs f 2,-. Auteur Harie Hermans met foto's van Harry Boesten. Te koop VVV Sittard.
- * Te Elsloo verscheen van de hand van Hub Spronkmans en Gerrit Lemmens, Kleine monumenten in de Gemeente Stein. Wandelingen door Berg-Urmond, Stein, Meers en Elsloo. Prijs f 29,50. Zeer fraai uitgevoerd boekje (21 x 15 cm); goed drukwerk met uitstekende kleurenfoto's. Wandelroute 1 gaat door Urmond, Berg en Nattenhoven en is 12 km lang. Wandelroute 2 gaat door Meers, Maasband en Veldschuur en is 7 km. Wandelroute 3 gaat door Elsloo, Terhagen en Catsop en bestaat uit twee delen van resp. 6,5 en 5,2 km. Wandelroute 4 gaat door Stein, Kerensheide en Nieuwdorp. Ze bestaat eveneens uit twee delen van resp. 6 en 5,8 km. Een fraai boek over mooie wandelingen in een prachtig Maasdal.
- * Op initiatief van Antiek- en Folklorefestival, HVW en H.V. Vrienden van Wijnandsrade, verscheen onder eindredactie van Wiel Oehlen "Met Uw stok telt Gij aan de stenen". Goed verzorgd A5 formaat met foto's en overzichtskaartje. Veldkruisroute in en rondom Wijnandsrade.
- * De Werkgroep Open Monumentendag Heerlen 1996 gaf de door M. van Dijk en H.J. Kuijpers samengestelde fietsroutes (twee) en wandeltocht uit onder de titel "Langs wegekruisen en kapellen in Heerlen." Goed verzorgd drukwerk met zwart-wit foto's, A5 formaat. Prijs f 5,- en te koop bij Thermenmuseum te Heerlen.
- * In een rustige bosrijke omgeving bouwde de Dr.Biermansput te Herkenbosch aan de Molenbergweg een mooi kapelletje ter ere van O.L. Vrouw. Het kapelletje is voorzien van een fraai Mariabeeld.
- * Van de hand van Dr. Godfried Egelie verscheen als uitgave van Kiwanis-club Heerlen-Maastricht de autoroute "Doorkruist krijtland". Foto's van Ingrid Wilbrink. Zeer handzaam formaat 21 x 10 cm. Het boekje biedt in een notedop, vlug leesbaar veel informatie over de kruisen, kapellen, beelden, nissen, grotten en putten op deze route. Ook voor fietsers kan de route (in delen) zeer veel fiets- en kijkplezier geven in dit mooie deel van de provincie rond Bemelen, Margraten, St. Geertruid, Slenaken en Gulpen. Men dient wel attent te zijn op een los bijgevoegde (verbeterde) versie van de beschrijving van de foto's. Te koop bij de plaatselijke VVV's à f 5,- per exemplaar. Het boekje is voorzien van een uitvouwbaar routekaartje.
- * De St. Rochusput te Horn bouwde op de hoek Broekstraat-Kemp een nieuwe St. Rochuskapel. Ze werd ingezegend op 1 september 1996.
- * Pastoor H. van Pey zegende op 3 november j.l. het door de geitenclub van St. Joost herstellde kruis op het kerkhof in.
- * Op 3 februari 1997 wordt door onze stichting in samenwerking met L.G.O.G. - Horst en Heemkundeverenigingen de eerste regionale bijeenkomst gehouden te Horst voor de regio Noord 1 en 2. De betrokken werkgroepen in deze regio's krijgen tijdig een uitnodiging, Andere regio's volgen t.z.t.

H.J. Knoors
secretaris.

**PRETTIGE KERSTDAGEN EN
GELUKKIG NIEUWJAAR**